د مصيبتونو علاج

تأليف

فضيلة الشيخ ابو محمد امين الله پشاوري
حَفِظَهُ اللّٰهُ تعَالیٰ

مكتبة محمدية
گنج گیټ منګل مارکیټ پشاور، پاکستان

تمام حقوق محفوظ دی

نام کتاب ———— د مصیبتونو علاج

نام مؤلف ———— فضیلة الشیخ ابو محمد امین الله البشاوری حفظه الله

عام ———— ۶/ رمضان المبارك ۱۴۲۹ ھ

کمپوزنگ ———— ابو سلمان حضرت محمد غفر له

ناشر ———— مکتبه محمدیه گنج پشاور

مکتبه محمدیه

بیرون گنج گیٹ پھندو روڈ پشاور

موبائیل: 0301 8828402

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله الذی خلق الإنسان للعبادة لا للعصیان o وبین طریق الشکر والکفران o وأنزل الکتب وأرسل الرسل إلی الإنس والجان o لیعبدوه ویطیعوه فی السر والإعلان o والصلاة والسلام علی سید العالمین فی کل زمان o محمد وآله وأصحابه البررة الکرام o

اما بعد :

دا یوه رساله ده چه مسمیٰ ده په (علاج المصیبة). (یعنی د مصیبتونو علاج) سره. د الله عز وجل نه غواړم چه په خپل دربار عالیه کښې ئې قبوله او منظوره کړی. او زما دپاره او دَ تولو لوستونکو او آوریدونکو دپاره ئې ذریعه او وسیله دَ خپلې رضا وګرځوی.

۞۞۞۞۞

سوال او جواب

سوال : څهٔ علاج دے او څهٔ دوائی ده دَ هغه مصيبت او تکليف ؟ چه انسان هر قِسم کوشش کړے وی دَ هغے دلرے کولو۔ او څومره چه ورله علاج کوی هغه لا زياتيږی۔ او دا داسے سخت مصيبت وی کهٔ چرته دا پاتے شی او زائله نشی، نو د دغه سړی دنيا او آخرت تباه کوی۔

پس الله دے رحم وکړی په هغه چا چه ددے مصيبت علاج را وُښائی۔ او الله په امداد دَ بنده کښ وی، تر څو چه بنده په امداد دَ بل مسلمان کښ وی۔ ددے سوال جواب راکړه۔ جزاك الله خيرًا !

الجواب :

دا جواب مشتمل دے په يوه مقدمه او په دوه حصو باندے۔ هر آوريدونکی او کتونکی لره يادول پکار دی۔

مقدمه

په حديث دَ بخاری کښ راځی چه رسول الله ﷺ فرمائی مَا أَنْزَلَ اللّٰهُ دَاءً اِلَّا اَنْزَلَ لَهٗ شِفَاءً.

(رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ عَنْ اَبِیْ هُرَيْرَةَ).

(نهٔ دے راليږلے الله څهٔ مرض، مګر هغے لهٔ ئے شفاء او علاج هم راليږلے)۔

٢ – په بل حديث کښ راځی : عَنْ جَابِرٍ رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ ﷺ : لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ فَاِذَا اُصِيْبَ دَوَاءُ الدَّاءَ بَرَأَ بِاِذْنِ اللّٰهِ. (رَوَاهُ مُسْلِمٌ).

(جابر رضی الله عنه فرمائی : رسول الله ﷺ اوفرمائيل : دَ هر مرض علاج وی، کله چه ورسيږی دوائی هغه مرض ته، نو جوړ شی په حکم د الله سره)۔(مسلم)۔

٣ – عَنْ اُسَامَةَ بْنِ شَرِيْكٍ رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ النَّبِیُّ ﷺ : اِنَّ اللّٰهَ لَمْ يَنْزِلْ دَاءً اِلَّا اَنْزَلَ لَهٗ شِفَاءً، عَلِمَهٗ مَنْ عَلِمَهٗ وَجَهِلَهٗ مَنْ جَهِلَهٗ. (رَوَاهُ اَحْمَدُ).

(اسامه بن شريك رضی الله عنه فرمائی : رسول الله ﷺ

اوفرمائیل : الله تعالیٰ نهٔ دے رالیږلے مرض، مگر رالیږلے ده هغے لـه شِفاء او علاج۔ خو څوك پرے پو هیږی او څوك پرے نهٔ پو هیږی۔

په بل روایت کښ دی : چه صرف د یو مرض علاج نهٔ کیږی۔ صحابوؓ عرض وکړو : هغه کوم مرض دے ؟ نو رسول الله ﷺ اوفرمائیل : بوډاوالے۔(ترمذی)۔

د مرض قِسمونه

مرض دوه قِسمه دے : (۱) بدنی (۲) قلبی او روحانی۔

پس د بدنی مرض دوه علاجه دی، یو ادویه طبّیه او ادویه ډاکټریه استعمالول۔ ځکه چه په هغے باندے حکم راغلے دے په احادیثو کښ۔ لکه محدثینوؒ په خپلو کتابونو کښ کتاب الطب ذکرکړے دے، او په هغے کښ ئے علاجونه په دوایانو سره فرمائیلی دی۔

دویم علاج : هغه دعاګانے او ذکرونه او آیتونه چه قرآن او حدیث ذکر کړی دی، لکه کتاب الرقی یعنی د دمونو کتاب، په بخاری، مسلم، ابوداود، ترمذی، مشکوٰة وغیره کښ ذکر کړی دی۔ د هغے یادول هر مسلمان له پکار دی، الله تعالیٰ به ئے د ډیرو مرضونو نه محفوظ کړی۔

لکه ددے تفصیل روستو راځی۔

دَ قلبی او روحانی مرضونو علاج :

دا علاج په قرآن او په دعاګانو او منقوله ذکرونو سره او په پریخودلو دَ ګناهونو سره کیږی۔ لکه تشریح به ئے روستو راشی۔ ان شاء الله۔ مثلاً جهل (ناپو هی) یو مرض دے، د هغے علاج سوال کول او تپوس کول د علماؤ نه دی۔

لکه حدیث د ابوداود کښ راځی۔

دَ جابر رضی الله عنه نه روایت دے، هغه فرمائی : « مونږ په یو سفر تلی وو، نو د یو سړی سر مات شو په کاڼړی۔ نو په سر کښ ئے زخم وشهٔ۔ نو بیا د شپے شیطان خطاکهٔ، یعنی احتلام ئے اوشو، نو د ملګرونه ئے تپوس اوکړو چه زما دپاره د تیمیم اجازت شته ؟ هغوئ اووئیل : نشته۔ ځکه چه تهٔ د اوبو په استعمالولو قدرت لرے، نو غسل ئے اوکړو، او مړ شو۔ هر کله چه مونږ واپس راغلو نو رسول الله ﷺ خبر شهٔ، نو وے فرمائیل : دوئ وژلے دے، الله دے دوئ هلاك کړی، دوئ د عالمانو نه تپوس ولے نهٔ کولو، کله چه خپله نهٔ پو هیدل۔ ځکه چه دَ ناپو هئ (دَ مرض) شفاء او علاج تپوس کول دی »۔ (ابو داود)۔

قرآن شِفاء دے:

لـکه چه خپله الله تعالیٰ فرمائی : ﴿ وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَّرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِيْنَ وَلَا يَزِيْدُ الظَّالِمِيْنَ اِلَّا خَسَارًا ﴾.
(اسراء : ۸۲).

«او رالیږو مونږه دا قرآن چه شِفاء او رحمت دے دَ مؤمنانو دپاره۔ او نهٔ زیاتوی دا قرآن ظالمانو لره مګر تاوان»۔

او په سورتِ فُصِّلت کښې راځی :
﴿ قُلْ هُوَ لِلَّذِيْنَ آمَنُوْا هُدًى وَّشِفَاءٌ ﴾.
(اووایه : دا قرآن د مؤمنانو دپاره هدایت او شفاء دے)۔

پس قرآن ټول شِفاء دے، او د ټولو مرضونو علاج دے۔ خصوصاً د شرك، كفر، شك، جهل، بدعت۔ پس ددے په رنګ بهترینه دوائی دَ مرض په زائله کولو کښې نشته۔ لیکن افسوس دادے چه دا قرآن طاخچو کښې زوړ شهٔ۔ قانون د قرآن په ملك کښې نشته۔ قرآن راخستل نشته، او په هغهٔ عمل ډیر کم دے۔ پس مونږ الله ته خپل شکایت وړاندے کوو د داسے خلقونه۔ اوکهٔ څوك قرآن را اخلی نو یا خو صرف د ختم دپاره، یا د نور لالچ دپاره مګر د الله بعضے

بندګان داسے دی چه د هغویٔ مقصد د الله رضا ده۔

بخاری شریف کښې دَ ابو سعید رضی الله عنه حدیث دے، چه « څهٔ صحابه کرام ؓ په سفر تلی وو، په یو کلی میلمانهٔ شو۔ لیکن هغویٔ ورله میلمستیا وُنکړه۔ پس د هغه کلی مشر څهٔ وُچیچلو، نو هیڅ دوائی فائده ورنکړه، نو د صحابو ؓ خواله راغلل، او دوئ نه ئے دوائی طلب کړه۔ نو ابو سعید خدری رضی الله عنه اوفرمائیل : زهٔ به علاج اوکړم، لیکن زهٔ مزدوری اخلم۔ نو هغویٔ ورله یو کنډك دَ ګډوبزو مقرر کړو۔ نو هغهٔ پرے سورتِ فاتحه (اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ) ولوستله، نو الله پاك سمدستی جوړ کړو، نو مزدوری ئے ورکړه۔ نو بعضو صحابو ؓ اوفرمائیل چه تقسیم ئے کړئ۔ خو ابو سعید خدری رضی الله عنه اوفرمائیل : نه، دَ رسول الله ﷺ نه تپوس پکار دے۔ نو کله چه واپس راغلل، نو رسول الله ﷺ اجازت ورکړو، او په خپله ئے هم دَ هغویٔ دَ خوشحالولو دپاره څهٔ حصه ترے واخسته »۔(بخاری)۔

نو سورتِ فاتحه لوئے علاج دے، او ډیر آسان علاج دے۔ لیکن یقین ته ضرورت دے۔ ځکه چه د الله او دَ رسول (ﷺ) په خبره کښې هرګز دروغ او خلاف د وعدے نهٔ راځی۔ مثال

ئے دادے چه دوائی ظاهری تاثیر کوی، لیکن کله چه د انسان بدن قابل د هغے وی۔ دارنګ دعاګانے او آیتونه تاثیر کوی ۔ خو چه د لوستونکی همت قوی وی، او یقین لری۔

دُعاء :

دُعاء هم لوئے علاج او قوی دوائی ده۔ لیکن دومره خبره ده چه د دعاء شروط، آداب، الفاظ ددے ټولو رعایت چه کله اوشی، نو بیا سمدستی تاثیر کوی۔

نو زهٔ اوس د دعاء فضائل او احکام لیکم۔

د دُعاء فضائل :

الله جل شانه فرمائی :

﴿ اُدْعُوْا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَّخُفْيَةً اِنَّهٗ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِيْنَ ۝ ﴾. (اعراف).

(دَ خپل رب نه دعاء غواړئ په عاجزئ او په پټه سره، بیشکه چه الله نهٔ خوښوی زیاتے کونکی)۔ (په دعاء کښ)۔

او بل ځائے فرمائی :

﴿ وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُوْنِيْٓ اَسْتَجِبْ لَكُمْ ﴾ (الزمر).

(او ستاسو رب وئیلی دی چه مانه دعاء غواړئ زهٔ به ستاسو دعاء قبلوم)۔

بل ځائے ارشاد دے :

﴿ اُجِيْبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ اِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيْبُوْا لِيْ وَلْيُؤْمِنُوْا بِيْ لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُوْنَ ۝ ﴾ (البقره).

(زهٔ دَ دُعاء کونکی دعاء قبلوم کله چه مانه دعا غواړی، پس تاسو هم زما قبولتیا وکړئ او ایمان راوړئ په ما، دے دپاره چه هدایت بیامومئ)۔ (دا مفهوم د آیت دے)۔

ایوب علیه السلام باره کښ الله فرمائی :

﴿ وَاَيُّوْبَ اِذْ نَادٰى رَبَّهٗٓ ﴾.

(او ایوب دَ الله نه دعاء اوغوښتله، پس الله ورله دعاء قبوله کړه)۔

دغه شان الله تعالیٰ دَ ټولو پیغمبرانو صفت دا کړے دے چه : ﴿ وَكَانُوْا يَدْعُوْنَنَا رَغَبًا وَّرَهَبًا وَكَانُوْا لَنَا خَاشِعِيْنَ ۝ ﴾. (انبیاء).

(دوئ به مانه دعا غوښتله په شوق او په ویرے سره، او ماته به ئے عاجزی کوله)۔

نور هم ډیر آیتونه قرآن کریم کښ ذکر دی۔ دَ قرآن مطالعه پکار ده۔ دے رساله کښ صرف اشارات کافی دی۔

په حدیث د حاکم کښ په روایت دَ علی رضی الله عنه

سره راغلی دی چه رسول الله ﷺ فرمائی :

اَلـدُّعَـاءُ سِلَاحُ الْـمُـؤْمِـنِ وَعِـمَـادُ الـدِّيْنِ وَنُوْرُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ.

(دعـاء دَ مؤمـن وسلـه، دَ دین ستن او دَ آسمانونو او د زمکو رنړا ده)۔

عـائشــه رضی الله عـنها فرمائی : رسول الله ﷺ ارشاد فرمائیلے دے :

لَا يُغْنِيْ حَذَرٌ مِنْ قَدَرٍ وَالدُّعَاءُ يَنْفَعُ مِمَّا نَزَلَ وَمِمَّا لَمْ يَنْزِلْ، وَإِنَّ الْبَلَاءَ يَنْزِلُ فَيَلْقَاهُ الدُّعَاءُ فَيَعْتَلِجَانِ اِلٰى يَوْمِ الْقِيَامَةِ.

(یره دَ تقدیر نه څۀ نشی لرلے کولے، او دُعاء د مصیبتونو نـه فـائـده ورکـوی، کـۀ راغلی وی او کـۀ روستو راځی۔ او بیشکـه مـصیبت نـازلیږی نو دعاء ورله مخکښ ورشی، پس تر قیامته پورے په جهګړه وی۔ یعنی هغه مصیبت نۀ راپریږدی)۔

او ابـن عــمــر رضـی الله عــنــه فـرمـائـی : رسـول الله ﷺ اوفـرمـائـیل : « دعــاء دَ نــازل شـوو او غیر نـازل شـوو دوارو مصیبتونو نه فائده ورکوی۔ فَعَلَيْكُمْ عِبَادَ اللهِ بِالدُّعَاءِ.

(نو د الله بندګانو ! دعا راټینګه کړئ »)۔

ثوبان رضی الله عنه فرمائی چه رسول الله ﷺ فرمائیلی :

لَا يَـرُدُّ الْقَدَرَ اِلَّا الدُّعَاءُ وَلَا يَزِيْدُ فِي الْعُمُرِ اِلَّا الْبِرُّ وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيُحْرَمُ عَنِ الرِّزْقِ بِالذَّنْبِ يُصِيْبُهٗ.

(تـقـدیـر نـۀ بـدلـوی مـګـر دعـاء، او عـمـر نۀ زیاتوی مګر نیکی، او سړے دَ رزق نــه مـحـرومـیـږی په سبب دَ ګناه کولو)۔

دا حدیثونه مستدرك د حاکم راوړی دی۔

او د تقدیر بدلیدل او د عمر زیاتیدل، دا مسئله به روستو راشی۔

په یو حدیث کښ دی :

اَلدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ. (دعاء بعینه عبادت دے)۔

په یو بل روایت کښ دی چه په سند کښ ئے ضعف دے :

اَلدُّعَاءُ مُخُّ الْعِبَادَةِ. (دعاء دَ عبادت مغز او نلے دے)۔

ځکه چه په دے کښ عاجزی او توجه ډیره وی۔

دَ دعاء نۀ قبلیدو وجه

ددے ډیرے وجهے دی۔ یوه داده چه دا دعاء به وُرانه وی، د الله او د رسول ﷺ د رضـا نـه بـه خلاف وی۔ لکه یو سړے نیکـانو خلقو تـه خیرے کوی۔ لکه چه بعضو نه مونږ

آوریدلی دی چه الله دے وهابیانو ته هدایت اوکړی، اوکهٔ نهٔ کیږی نو الله دے ئے غرق کړی۔ حال دا چه دا اهلِ حقو ته خیرے کول دی۔

دویمه وجه داده چه زړهٔ الله طرفته پوره متوجه نهٔ وی په وخت د دعاء کښ۔ لکه بعضے خلقو دعاء کوی او اخوا دیخوا ګوری۔ اوبعضِ خبرے کوی او لاس ئے هم اوچت کړے وی۔ ددے مثال داسے دے لکه سړے لینده کښ کانړے کیدی خو لړه ئے راکاږی، نو کانړے ځائے ته ونهٔ رسیږی۔ دارنګه دا دعاء هم الله ته نهٔ رسیږی۔

دریمه وجه دَ حرامو خوړل دی۔

لکه حدیث کښ راځی : ابو هریره رضی الله عنه فرمائی : رسول الله ﷺ فرمائیلی دی : «اے خلقو ! الله پاك ذات دے، اونهٔ قبلوی مګر پاك او حلال شے۔ او الله مؤمنانو ته په هغه څهٔ حکم کړے، چه په هغے ئے پیغمبرانو ته هم حکم کړے۔ الله تعالیٰ په قرآن کښ وئیلی دی : چه اے پیغمبرانو ! خورئ د حلالونه، او نیك عمل کوئ، زهٔ ستاسو په عملونو خبرداریم۔ (سورت المؤمنون : ۵۱)۔ اومؤمنانو ته ئے وئیلی دی : اے ایمان والو ! خورئ د هغه حلالو مالونو

نه چه مونږ درکړی دی (بقره : ۱۷۲) بیا رسول الله ﷺ د هغه سړی ذکر اوفرمائیلو چه اوږدهٔ سفرونه کوی، پریشان اوګرد آلود ویښتهٔ ئے وی۔ او لاسونه ئے آسمان طرفته نیولی وی۔ چه اے الله ! اے ربه ! یعنی سوالونه کوی۔ او حال دادے چه خوراك ئے حرام وی او څکاك ئے حرام وی، او جامے ئے حرامے وی۔ اوپه حرامو پاللے شوے وی۔ نو ددهٔ دعاء به څنګه قبوله شی ؟ » (مسلم)۔

څلورمه وجه : د ګناهونو زنګ دے په زړونو۔

پنځمه وجه : غفلت دے دَ الله تعالیٰ نه۔

شپږمه وجه : شهوت دے۔

اوومه وجه : لهویات دی۔

اتمه وجه : داده چه د دعاء په قبلیدو یقین نهٔ لری۔

حدیث کښ راځی : اُدْعُوا اللهَ وَأَنْتُمْ مُوْقِنُوْنَ بِالْإِجَابَةِ وَاعْلَمُوْا اَنَّ اللهَ لَا يَقْبَلُ دُعَاءً مِنْ قَلْبِ غَافِلٍ لَاهٍ.

(د الله نه دعاء غواړئ په داسے حال کښ چه ستاسو یقین وی په قبلیدو، او یاد ساتئ چه الله د غافله او لهوه کونکی زړهٔ نه دعاء نهٔ قبلوی)۔

(رَواه الحَاكم فی المستدرك عن أبی هريرة).

نهمه وجه : د گناهونو نه توبه نهٔ ویستل دی :

لکه حدیث د مسند احمد کښې راځي : چه « بني اسرائیلو ته څهٔ بلا او تکلیف اورسیدهٔ ۔ نو دوئ یو میدان ته لاړل ۔ الله تعالیٰ وحي اوکړه د هغوئ نبي ته چه دوئ له خبر ورکړه ، چه تاسو دے میدان ته په نجسو بدنونو راغلي یئ ۔ او تاسو ماته هغه لاسونه اوچتوئ چه په هغے تاسو وینے توئ کړي دي ، او تاسو کورونه د حرامو نه په دغه لاسونو ډك کړي دي ۔ اوس چه کله زما غضب په تاسو سخت شهٔ ، نو تاسے مانه دعاء غواړئ ۔ پس تاسو مانه لا لرے کیږئ ۔

لسمه وجه : استعجال (تادي کول) دی : یعني انسان دا وائي چه ما ډیرے دعاگانے اوکړے ۔ یوه هم قبوله نشوه ۔ پس ستړے شي او دعاء پریږدي ۔

حدیث کښې راځي ، رسول الله ﷺ فرمائي : يُسْتَجَابُ لِاَحَدِكُمْ مَالَمْ يَعْجَلْ يَقُوْلُ قَدْ دَعَوْتُ فَلَمْ يُسْتَجَبْ لِيْ.

(رواه البخاري).

(قبلیږي ستاسو نه دَ یو کس دعاء تر څو چه جلتي اونهٔ کړي ، وائي چه ډیرے دعاگانے مِ اوکړے خو قبولے نشوے) ۔

یو بل حدیث کښې راځي ، رسول الله ﷺ فرمائي :

لَا يَزَالُ الْعَبْدُ بِخَيْرٍ مَالَمْ يَسْتَعْجِلْ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللهِ ! كَيْفَ يَسْتَعْجِلُ ؟ قَالَ : يَقُوْلُ : قَدْ دَعَوْتُ رَبِّيْ فَلَمْ يُسْتَجَبْ لِيْ.

(همیشه وي بنده په خیر کښې ، تر څو چه جلتي اونهٔ کړي ، صحابو ؓ عرض وکړو ، اے د الله رسوله ! جلتي څهٔ ته وائي ؟ وے فرمائیل : انسان وائي : ډیرے دعاگانے مے اوکړے خو الله قبولے نهٔ کړے) ۔ (احمد) ۔

یولسمه وجه داده : چه په دعاء کښې اخلاص نهٔ وي ۔ لکه وائي : الله او پیر بابا دے مَل شه ۔ او الله او کاکا صاحب دے اوو هه ۔ داسے کلمے استعمالول ناجائز دي ، بلکه دا دَ شرك خبرے دي ۔ سړے پرے مشرك کیږي ۔

دولسمه وجه : داده چه دعا په داسے وخت کښې اوکړي چه په هغے کښې رسول الله ﷺ نهٔ وي کړي ۔ لکه دَ سنتو نه پس په جَمع سره دعاء وغیره ۔ نورے وجهے هم شته ، خو زهٔ دا رساله مختصره لیکم ۔

د دعاء آداب

۱ – حضور قلبي يعنی الله ته توجه كول. لكه مخكښې حديث كښې تير شو.

۲ – په دے اوقاتو كښې دعاء ښه قبليږي :

د فرض مانځه نه پس، او د تهجدو په وخت كښې.

لكه حديث كښې راځي :

قِيْلَ : يَا رَسُوْلَ اللهِ ! اَيُّ الدُّعَاءِ اَسْمَعُ ؟ قَالَ : جَوْفُ اللَّيْلِ الْآخِرِ وَدُبُرَ الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوْبَاتِ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ.

(چا تپوس اوكړو، اے د الله رسوله ! كومه دعاء ښه قبليږي ؟ وے فرمائيل : دَ شپے په آخری حصه كښې (دَ تهجدو په وخت) او د فرض مونځونو نه پس).

۳ – دَ آذان كيدو په وخت.

٤ – دَ جُمعے دَ خطبے په وخت.

۵ – دَ جُمعے دَ ورځے دَ مازيگر نه پس.

٦ – دَ آذان او اقامت په مينځ كښې.

دا شپږ وختونه حديثو كښې ذكر شوی دی.

۲ – دويم ادب : خشوع او خضوع سره دعاء غوښتل.

۳ – دريم ادب : قبلے ته مخ كول.

٤ – څلورم ادب : دَ اوداسهٔ په حالت كښې دعاء غوښتل.

۵ – پنځم ادب : تر سينے پورے لاسونه اوچتول.

٦ – شپږم ادب : دَ دعاء په شروع كښې د الله حمدونه اوصفتونه كول.

۷ – اووم ادب : بيا په رسول الله ﷺ باندے درود وئيل.

۸ – اتم ادب : دَ حاجت غوښتلو نه مخكښې توبه ويستل.

ددے ټولو آدابو نه پس دِے الله تعالیٰ ته متوجه شی او په مبالغے او زاریٔ، او په ويرے او رغبت سره دِے دعاء اوغواړی. او دَ الله په مخكښې دے چاپلوسی اوكړی. او هغهٔ ته دے دَ هغهٔ په نومونو او صفتونو او په توحيد سره وسيله پيش كړی. او دَ دعاء نه مخكښې دے څهٔ صدقه خيرات اوكړی. نو ان شاء الله چه دا قِسم دعاء به الله تعالیٰ نهٔ رد كوی.

او خاصكر هغه دُعا، په كومه باندے چه رسول الله ﷺ د قبولتيا حكم لګولے وی.

لكه د **دعاء** دا راتلونكی **الفاظ** استعمالول پكار دی.

۱ – نبی كريم ﷺ دَ يو سړی نه واوريدل چه داسے دعاء ئے

کوله :

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْاَلُكَ بِاَنِّیْ اَشْهَدُ اَنَّكَ اَنْتَ اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ الْاَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِیْ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُوْلَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَّهٗ كُفُوًا اَحَدٌ.

(اے الله ! زۀ تانه دعاء په وسيله ددے کوم چه زۀ دا گواهی کوم چه تانه سيوا بل اِلٰه او معبود نشته۔ تۀ يواځے اوبے حاجته ئے۔ هغه ذات ئے چه نۀ د چانه پيدا دے، اونۀ ترے څوك پيدا دی، او نشته دۀ لره برابر هيڅوك)۔

نو نبی ﷺ اوفرمائيل : دے سړی د الله نه دعا په هغه نوم اوکړه چه څوك پرے دعا اوکړی نو قبليږی)۔

(رواه ابن حبان عن عبد الله بن بريدة).

٢ – دَ انس رضی الله عنه په حديث کښ دی دا وايم : ﷺ
زۀ د رسول الله ﷺ سره ووم، نو هغۀ د يو سړی نه واوريدل چه دَ مانځه نه پس ئے داسے دعا کوله :

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْاَلُكَ بِاَنَّ لَكَ الْحَمْدُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ الْمَنَّانُ بَدِيْعُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ يَاحَیُّ يَا قَيُّوْمُ.

(اے الله ! زۀ تانه سوال کوم په وسيله د صفتونو ستا سره۔ نشته لائق دَ عبادت سيوا ستانه، تۀ احسان کونکے ئے، او ناشنا پيدا کونکے دَ آسمانونو او زمکے ئے۔ اے دَ

لويئ او د عزت خاونده ! اے ژونديه اے تدبير کونکيه !)۔

نو رسول الله ﷺ اوفرمائيل : « دے سړی دَ الله په اسمِ اَعظم سره دعا اوکړه، او دا داسے نوم دے چه په دے سره د هر چا دعا قبليږی، او په دے هر حاجت پوره کيږی »۔

(رواه ابن حبان واصحاب السنن).

٣ – د اسماء بنت يزيدؓ نه روايت دے چه رسول الله ﷺ اوفرمائيل : « دَ الله اسمِ اعظم په دے دوه آيتونو کښ دے :

وَاِلٰهُكُمْ اِلٰهٌ وَّاحِدٌ، لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ.

(البقرة : ١٦٣).

او دَ سورت آل عمرٰن په شروع آيتونو کښ :

الٓمّٓ اَللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَيُّوْمُ. (رواه الترمذی).

د الله رب العزت حکمت دے په پټولو دَ بعضے شيانو کښ۔ لکه ليلة القدر، او په ورځ دَ جُمعے کښ يو ساعت د دعاء د قبليدو وی هغه هم نامعلومه وی۔ دارنګه خاتمه وغيره۔ دارنګه اسمِ اعظم هم الله رب العزت پوره نۀ دے ښکاره کړے، دے دپاره چه انسان ورپسے کوشش اوکړی، او د الله ټول صفتونه اووائی۔

٤ – عَنْ اَنَسٍ وَاَبِیْ هُرَيْرَةَ وَرَبِيْعَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُمْ

عَنِ النَّبِيِّ ﷺ اَنَّهُ قَالَ : اِلِظُّوا بِيَا ذَا الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ.
(رواه الحاكم وأحمد).

(انس، ابو هريره او ربيعه بن عامر رضی الله عنهم فرمائی چه رسول الله ﷺ اوفرمائيل : « په يا ذا الجلال والاكرام باندے كلك شئ او هميشه والے پرے اوكړئ په دعا كښ ».

٥ – د ابو هريره – رضی الله عنه – نه روايت دے چه «رسول الله ﷺ به كله مبالغه او كوشش په دعا كښ كولو، نو داسے به ئے وئيل : يا حيي يا قيوم ... الحديث ».
(ترمذی).

دَ ترمذی په بل روايت كښ راځی « چه كله به رسول الله ﷺ يو كار خفه كړو، نو داسے به ئے فرمائيل په دعاء كښ :
يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ بِرَحْمَتِكَ اَسْتَغِيْثُ ».

٦ – سعد بن ابی وقاص رضی الله عنه فرمائی : رسول الله ﷺ اوفرمائيل : « دَ يونس عليه السلام دعاء چه كله هغۀ د ماهی په خيټه كښ كړے وه :
لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنِّیْ كُنْتُ مِنَ الظّٰلِمِيْنَ .
(انبياء : ٨٧).

په دے دعاء باندے چه كوم مسلمان بنده په يو حاجت كښ دعا اوغواړی نو ضرور به الله د هغۀ دعاء قبلوی » (ترمذی).

بل روايت كښ دی : چه « دا دعاء د هر مصيبت نه د خلاصی ذريعه ده ». رواه الحاكم.

او بل روايت كښ دی : « چا چه دا دعاء په بيمارئ كښ څلويښت ځله اووئيله، نو كۀ چرته مړ شو نو شهيد به وی. او كۀ جوړ شو، نو بخښنه به ورته اوشی ». (الحاكم).

د مصيبت دعاء

بخاری او مسلم كښ دی چه رسول الله ﷺ به د مصيبت په وخت كښ دا دعاء فرمائيله :
لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْعَظِيْمُ الْحَلِيْمُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ.
لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ رَبُّ السَّمٰوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْاَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيْمِ.

دَ غم او دَ همّ دعاء

په مسند احمد كښ د ابن مسعود رضی الله عنه نه روايت دے چه نبی كريم ﷺ فرمائی : « نۀ رسيږی يو كس ته هيچرے څۀ غم يا همّ، پس چه دا دعاء اووائی :

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ اَمَتِكَ ، نَاصِيَتِیْ بِيَدِكَ، مَاضٍ فِیَّ حُكْمُكَ، عَدْلٌ فِیَّ قَضَائُكَ اَسْاَلُكَ اللّٰهُمَّ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ سَمَّيْتَ بِهٖ نَفْسَكَ اَوْ عَلَّمْتَهٗ اَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ اَوْ اَنْزَلْتَهٗ فِیْ كِتَابِكَ اَوِ اسْتَاْثَرْتَ بِهٖ فِیْ عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ اَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ رَبِيْعَ قَلْبِیْ وَنُوْرَ صَدْرِیْ وَجَلَاءَ حُزْنِیْ وَذَهَابَ هَمِّیْ.

نو الله به لرے کړی غمونه او خفګانونه ددهٔ او په بدله کښ به ورله خوشحالی ورکړی. نو چا عرض اوکړو چه: یا رسول الله ! نهٔ ئے زده کوو ؟ نو وے فرمائیل : ولے نه ! چاچه واریده نو هغهٔ له پکار دی چه زده ئے کړی ».

ابن مسعود رضی الله عنه فرمائی : په هر نبی باندے به چه کله څهٔ مصیبت راغے، نو هغهٔ به په سبحان الله سره امداد طلب کولو.

غَل نه دَ بچ کیدو دعاء

حسن بصریؒ فرمائی : « دَ ابو المعلق په نوم یو صحابی وو، هغه تاجر وو. یوه ورځ یو غل ګیر کړو. ورته ئے اوویل : چه زهٔ درنه مال اخلم، او قتل کوم دِے هم. نو هغهٔ د څلورو رکعتو اجازت اوغوښتلو. نو په آخره سجده کښ

ئے دا دعاء اوغوښتله :

یَا وَدُوْدُ یَا وَدُوْدُ یَا ذَا الْعَرْشِ الْمَجِيْدِ يَا فَعَّالًا لِّمَا تُرِيْدُ اَسْاَلُكَ بِعِزِّكَ الَّذِیْ لَا يُرَامُ وَبِمُلْكِكَ الَّذِیْ لَا يُضَامُ، وَبِنُوْرِكَ الَّذِیْ مَلَأَ اَرْكَانَ عَرْشِكَ اَنْ تَكْفِيَنِیْ شَرَّ هٰذَا اللِّصِّ يَا مُغِيْثُ اَغِثْنِیْ يَا مُغِيْثُ اَغِثْنِیْ.

درے ځله ئے دا دعاء اوکړه. نو الله دَ آسمان نه د هغه غَل د وژلو دپاره یو ملائك راولیږلهٔ.

حسن بصریؒ وائی : چاچه اودس اوکړو، او څلور رکعته مونځ ئے اوکړو، او دا دعاء ئے اوویله، نو الله تعالیٰ به ئے قبوله کړی. کهٔ په دهٔ څهٔ غم وی اوکهٔ نهٔ وی ».

(رواه ابن ابی الدنیا عن الحسن).

فصل : دعاء دَ وسلے پشان ده :

خو دومره خبره یاده کړه چه وسله هله کار کوی کله چه مټ قوی او مضبوط وی، او څهٔ مانع نهٔ وی لکه په دشمن ځهٔ زغره یا خود نهٔ وی، نو پوره کار کوی. دارنګه چه دعا وی او په توجه سره وی، او نور څهٔ مانع دَ قبلیدو نهٔ وی، لکه بعض موانع مونږ مخکښ بیان کړل، نو دُعا بیا ښهٔ کار کوی.

بعضِ خلق وائی چه دُعا ته هیڅ ضرورت نشته. ځکه چه داشے به الله یا لیکلے وی په تقدیر کښ یابه ئے نۀ وی لیکلے. کۀ لیکلے وی، نودُعا ته حاجت نشته. اوکه نۀ وی لیکلے، نو بیا هم دُعا ته حاجت نشته. دا قِسم خلق سخت جاهلان دی. مونږ الزامًا وایُو چه ستا موړوالے اوتنده ماتیدل او بچی پیدا کیدل به الله یا لیکلی وی یانۀ، کۀ لیکلی ئے وی، بیا روټئ خوړلو او اوبۀ څکلو ته حاجت نشته اونۀ وادۀ کولو ته حاجت شته. اوکۀ نۀ ئے وی لیکلی، نو بیا ے ضرورته کارولے کوے ؟

بعضِ خلق وائی چه په دُعا هیڅ نۀ کیږی. لیکن دا صرف عبادت دے. کول ئے پکار دی. دا خلق هم غلط وائی. بلکه :

صحیح خبره داده چه هر شے الله په تقدیر کښ لیکلے، لیکن سره دَ اسبابونه. مثلًا موړ والے الله لیکلے دے، او سبب، ئے ورله خوراك لیکلے. دارنګه تۀ چه څۀ حاجت غواړے، هغے دپاره الله دُعاء سبب ګرزولے دے. نو ځوك چه دُعا پریږدی هغه جاهل دے.

صحابوؓ ته دا فضیلتونه معلوم وو، ځکه په هر ځائے

کښ به هغوی الله ته متوجه کیدل او دُعا به ئے غوښتله.

حدیث دَ ابن ماجه کښ راځی :

مَنْ لَمْ يَسْأَلِ اللّٰهَ يَغْضَبْ عَلَيْهِ.

« ځوك چه د الله نه دُعا نۀ غواړی، الله په هغۀ غضب کوی ».

نو معلومه شوه چه الله تعالیٰ په سوال او تضرع سره راضی کیږی. او دُنیا کښ زمونږ د مسلمانانو بل مقصد نشته بغیر د رضا کولو د الله نه.

په حدیث کښ راځی چه الله فرمائی :« زۀ الله یم، مانه سوا بل معبود نشته. کله چه زۀ راضی شم، نو برکت اچوم، او زما دَ برکت څۀ انتهاء نشته. اوکله چه زۀ د چانه خفه شم، نو بیا پرے لعنت کوم، او زما لعنت تر اوو پُشتونو پورے رسیږی ». (مسند احمد).

پس الله په کومه خبره زیات خوشحالیږی هغه د ګناهونو دَ پریخودلو په وجه رضا کیږی. او دَ تقویٰ معنیٰ هم داده د ګناه نه ځان ساتل.

نو دَ دنیا دَ ټولو مصیبتونو سبب ګناهونه دی، لکه قرآن مجید کښ الله فرمائی :

﴿ وَمَا اَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيْبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ اَيْدِيْكُمْ وَيَعْفُوْ عَنْ كَثِيْرٍ ﴾. (شوری).

(کوم مصیبت چه تاسو ته رسیږی هغه ستاسو د عمل په وجه، او الله خو د ډیرو نه معافی کوی).

لیکن دا خبره یاد ساتل پکار دی چه د خیر او د شر اسباب معلومول ضروری دی. او دا په تجربه او په علم التاریخ او په آوریدلو د اخباراتو ماضیو او خصوصاً په قرآن پاك کښې سوچ کولو سره انسان ته حاصلیږی. او بیا په علم الحدیث کښې سوچ کول دی. او قرآن او سنت د ټولو شیانو اسباب بیان کړی دی.

دویمه خبره داده: چه د نفسِ غلط فهمئ نه ځان ساتل ضروری دی. ځکه چه انسان دا ښهٔ پیژنی چه ګناه، غفلت او شهوت ضرری شیان دی، لیکن دے په غلط فهمئ کښې پریوزی او، وائی چه الله غفور رحیم دے.

او کله وائی: توبه به وُباسم.

او کله یو دوه رکعته نفل اوکړی، نو ځان معصوم حسابوی.

اوکله وائی: تقدیر کښې به مقرر وی داسے. اوکله وائی:

ټول خلق داسے کوی، نو کهٔ ما اوکړو، نو څهٔ چَل اوشهٔ.

او ډیر خلق دا ګمان کوی، کهٔ زه هر څو مره ګناهونه اوکړم، او استغفر الله اووایم پس ختم به شی.

اوبعضِ وائی چه ګناهونه کوه، او بیا سل ځله: سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهٖ اووایه: بس ګناه به دِے زائله شی.

اوبعضِ وائی: اَلتَّنَزُّهُ مِنَ الذُّنُوْبِ جَهْلٌ بِسِعَةِ عَفْوِ اللهِ.

(د ګناهونو نه ځان ساتل د الله په فراخه عفوه ناخبری ده). اوبعضِ وائی: زهٔ مجبوریم.

اوبعضِ وائی: پردو زنانو ته کتل جائز دی، ځکه چه دا خو بهر ته راوتی دی.

اوبعضِ وائی چه مونږ به خپل پیران بچ کوی. او هغوی به مونږ له سفارش کوی.

اوبعضِ وائی: مونږ مِیان ګان اوسیدان یُو. زمونږ ګناهونه به زمونږ مشران معاف کوی په سفارش سره.

اوبعضِ وائی: حدیث کښې راځی چه الله فرمائی: زهٔ د بنده دَ ګمان سره یم په ما باندے. پس زمونږ په الله دا ګمان دے چه جنت ته به مو بوزی.

لیکن دا خبره صحیح نهٔ ده، ځکه چه په الله هغه سړے

صحیح گمان کولے شی څوك چه دَ هغهٔ تابعداروی۔ او
نافرمان په الله ښهٔ گمان نشی کولے، لکه یو مرئیے وی هغه
اوتختی، کله چه هغه واپس راوستے شی، نو د هغهٔ گمان
دا وی چه مَولیٰ به سزا راکوی۔

دے وجے نه حسن بصریؒ فرمائی :

اِنَّ الْمُؤْمِنَ اَحْسَنَ الظَّنَّ بِرَبِّهٖ فَاَحْسَنَ الْعَمَلَ، وَاِنَّ الْفَاجِرَ اَسَاءَ الظَّنَّ بِرَبِّهٖ فَاَسَاءَ الْعَمَلَ.

(مؤمن په خپل رب ښهٔ گمان لری ځکه نیك عمل کوی، او بدکاره سړے په الله غلط گمان لری نو ځکه غلط اعمال کوی)۔

په اصل کښې دا دَشیطان دهوکے او حربے وی۔ راشه اوگوره چه څومره خوف وو دَ رسول الله ﷺ، چه یو کرت ورسره شپږ یا اووهٔ اشرفئ وے، نو دَ شپے خوب نهٔ ورتلو او په مرضِ وفات دَ هغهٔ کښې عائشے رضی الله عنها ته ئے فرمائیلی وو چه خرچ ئے کړه۔ لیکن هغے د څهٔ مشغولتیا په وجه خرچ نکړے۔ نو نبیﷺ اوفرمائیل چه څهٔ گمان دے دَ الله د نبی، کهٔ الله سره ملاؤ شی او دا روپئ ورسره وی؟

امام معروفؒ فرمائی :

رَجَاؤُكَ لِرَحْمَةِ مَنْ لَا تُطِيْعُهٗ مِنَ الْخُذْلَانِ وَالْحُمْقِ.

دَ هغه چانه امید ساتل چه تهٔ دَ هغهٔ تابعداری نهٔ کوے دا خو شرمندگی او کم عقلی ده۔

او حسن بصریؒ ته چا اووئیل چه :

اَرَاكَ طَوِيْلَ الْبُكَاءِ فَقَالَ : اَخَافُ اَنْ يُطْرِحَنِيْ وَلَا يُبَالِيْ.

زهٔ تا وینم چه تهٔ ډیر زیات ژاړے دا ولے ؟ نو هغهٔ وئیلے : ماسره دا ویره ده چه الله به مے اور ته گذار کړی او هغه دَ هیچا پرواه نهٔ لری۔

او حسن بصریؒ دا هم فرمائیلی دی : چه بعضِ خلق امیدونه د مغفرت لری، نو د دنیا نه بے توبے لاړ شی۔

او نبی کریم ﷺ فرمائی :

يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوْبِ ثَبِّتْ قَلْبِيْ عَلٰى دِيْنِكَ.

«اے دَ زړونو اړونکیه ! زما زړهٔ په خپل دین باندے مضبوط کړه»۔

او دا به ئے هم فرمائیل چه «زړونه د الله په دوو گوتو کښې دی۔ کوم خوائے ئے چه غواړی اړوی ئے»۔

یو روایت کښې دی چه «نبی ﷺ جبرئیل علیه السلام ته اوفرمائیل : څهٔ وجه ده چه میکائیل علیه السلام نهٔ

خاندی؟ نو هغهٔ ورته اووئیل: میکائیل د هغې ورځې نه را
په دیخوا نهٔ دی خندلی، کله نه چه اور پیدا شوے دے»۔

یو روایت کښې راځي، چه نبی ﷺ یو کرت یو جماعت اولیدهٔ، نو تپوس ئے اوکړو چه ولے راجمع شوی دی؟ نو جا اووئیل چه قبر کنی۔ نو نبی ﷺ په منډه لاړو او قبر خوا کښې کیناستو، او په ژړا شو، تردے چه زمکه ئے په اوښکو لونده کړه۔ او بیائے مونږ ته ارشاد اوفرمایهٔ: اے رونړو! دے ورځے دپاره تیاری اوکړئ۔ (مسند احمد)۔

دا قِسم روایتونه نور هم ډیر زیات دی۔

نو مقصد داشهٔ چه هسے امیدونه نهٔ دی کول پکار، بلکه اعمالِ صالحه پکار دی۔ او خوفِ اِلٰهی ډیر ضروری شے دے۔

پس د ټولو ګناهونو نه ځان بچ کول پکار دی، ځکه چه مخکښې بیان شو چه دَ ټولو مصیبتونو سبب معصیتونه دی۔ او دَ نعمتونو د راتلو لوئے سبب تقویٰ ده۔ لیکن دا اوس ډیره کمه شوے ده۔ او حال دادے چه قرآن پاک کښې چه الله پاک په تقویٰ څومره زور ورکړے دے۔ هغه پټ نه دے۔ په سورتِ بقره کښې الله پاك پنځه دیرش کرته د تقویٰ

ذکر کړے دے۔ باقی قرآن خو ترے ډك دے۔

دَ ګناهونو ضررونه:

زهٔ مختصر یو څو ضررونه او بد اثرات دَ ګناهونو لیکم، چه زړهٔ اوبدن ته په دنیا او آخرت کښې ضرر ورکوی۔ هر انسان د خپلے کامیابئ دپاره کوشش کوی۔ خو لیکن شیطان د انسان نه دشمن دے۔ هغهٔ صحیح لاره د کامیابئ دانسان نه هیره کړے ده۔ پس هوښیاریدل پکار ډی او دَ شیطان سره عداوت کول پکار دی۔

۱ - اول: د علم نه محرومتیا:

دعلم نه محرومتیا د ګناه په وجه کیږی۔ علم نور دے، اوګناه دغه نور مړ کوی۔ لکه دَ امام شافعیؒ په باره کښې راځی چه کله دوئ دَ امام مالکؒ نه تعلیم شروع کړو۔ نو امام مالکؒ ته ددهٔ زیرکتیا او پوهه اوعقل معلوم شهٔ۔ نو دهٔ ته ئے اوفرمائیل:

إِنِّيْ أَرَى اللهَ قَدْ أَلْقَى عَلَيْكَ نُوْرًا فَلَا تُطْفِئْهُ بِظُلْمَةِ الْمَعْصِيَةِ.

(زهٔ وینم چه الله په تا باندے نورا چولے دے۔ نو دَ ګناه دَ تیارے په وجه ئے مړ نهٔ کړے)۔

امام شافعیؒ فرمائی:

شَكَوْتُ إِلٰى وَكِيْعٍ سُوْءَ حِفْظِىْ
فَأَرْشَدَنِىْ إِلٰى تَرْكِ الْمَعَاصِىْ

(ما خپل استاذ وكيعؒ ته د حافظے دَ كمزورئ شكايت اوكړو، نو هغهٔ ماته دَ ګناهونو نه د بچاؤ وصيت اوكړو.

فَإِنَّ الْعِلْمَ فَضْلٌ مِنَ الِلّٰهِ
وَفَضْلُ اللّٰهِ لَا يُعْطٰى لِعَاصِىْ

(ځكه علم د الله فضل دے، او الله خپل فضل نافرمان ته نهٔ وركوى).

۲ – **دويم** : ګناهونه دَ رزق او د مال نه د محرومه كيدو سبب دے. حديث كښې راځى : ((انسان دَ ګناه په سبب دَ رزق نه محرومه كيږى)). (مسند احمد).

نو تقوىٰ سبب د رزق او ګناه سبب دَ فقر دے.

۳ – **دريم** : ګناهونه سبب دَ وحشت دے. انسان ته هيڅ شے بيا مزه نهٔ وركوى. اګركهٔ د ټولے دنيا مزے راجمع شى. ليكن په دے وحشت د زړهٔ هغه څوك پوهيږى چه إحساس په كښې وى، ځكه چه :

وَمَا لِمَيِّتٍ بِجَرْحٍ مِنْ إِيْلَامٍ.

مړے دَ زخمى كيدو په درد نهٔ پوهيږى.

٤- **څلورم** : د ګناهونو په سبب د انسان او د نورو خلقو ترمينځه يو وحشت او بے محبتى واقع كيږى، خصوصًا انسان دَ نيكانو خلقو نه وړاندے كيږى، هغوى نه به هم بد معلوميږى فطرةً. او دے هم د هغوئ نه تختى. او څومره چه لرے وزى، هغومره شيطان ته نزدے كيږى. تردے چه دا وحشت ددهٔ او د ښځے او د بچو او د خادمانو ترمينځه راشى، نو بيا به ئے هيڅوك تابعدارى نكوى.

لكه بعضِ علماء فرمائى : چه زهٔ كله دَ الله څهٔ نافرمانى اوكړم. نو هغه به زهٔ دَ خپلے ښځے او د خپل څاروى (سورلئ) په اخلاقو كښې پيژنم.

٥- **پنځم** : ګناهونه سبب دَ ګرانئ او سختئ د كارونو دى په دهٔ باندے. پس هر خوا چه مخ كړى، نود هر كار دروازه به پرے بنده وى. اويا به سخته وى. ځكه څوك چه د الله نه ويره كوى نو : ﴿ يَجْعَلْ لَّهُ مِنْ اَمْرِهِ يُسْرًا ﴾.

الله به ورله كارونه آسان كړى. (الطلاق).

نو څوك چه تقوىٰ معطله كړى، نو هر كار به ورته الله پاك سخت كړى.

٦ – **شپږم**: په زړهٔ باندے به ئے تیارهٔ راشی، تردے چه دے به پرے داسے پوهیږی لکه د شپے په تیارهٔ چه سړے پوهیږی۔ ځکه چه طاعت نور دے او معصیت (ګناه) تیارهٔ ده۔ اوکله چه دا تیارهٔ ډیره شی، نو سړے بیا په بدعاتو او ګمراهئ کښ واقع شی۔ او دے نهٔ پوهیږی۔ لکه یو ړوند سړے په لاره روان وی، اومخکښ کنده راشی او دے خبر نهٔ وی، نو په کښ ور اوغورزیږی۔ پس دا تیارهٔ بیا په مخ باندے تیارهٔ راولی، نو هر څوک ئے پیژنی، لکه تاسو تجربه اوکړئ۔ چه پولیس والا چه کله ګاډی ته را اوخیژی، نو په فاسقانو خلقو ګوتے وَهی۔ ښهٔ او خراب بیل پیژنی۔

عبد الله بن عباس رضی الله عنه فرمائی:

إِنَّ لِلْحَسَنَةِ ضِيَاءً فِي الْوَجْهِ وَنُورًا فِي الْقَلْبِ وَسَعَةً فِي الرِّزْقِ وَقُوَّةً فِي الْبَدَنِ وَمَحَبَّةً فِيْ قُلُوْبِ الْخَلْقِ، وَالْمَعْصِيَةُ بِضِدِّ ذٰلِكَ.

(دَ نیکئ اثر په مخ باندے دَ حُسن اودَ تازګئ وی، او په زړهٔ کښ رنړا وی، او په رزق کښ فراخی وی، او په بدن کښ طاقت وی، او خلق ورسره محبت ساتی۔ او ګناه کښ ددے په ضد شان ملاویږی۔ یعنی توروالے دَ مخ او تیارهٔ د زړهٔ او

تنګی دَ رزق او کمزوری دَ بدن او دَ خلقو په زړونو کښ ورسره نفرت)۔

٧ – **اووم**: زړهٔ او بدن کمزورے کوی، ځکه چه دَ مؤمن ایمانی طاقت په زړهٔ کښ وی، او کله چه زړهٔ طاقتور وی، نو بدن کار کوی، اوکله چه زړهٔ بزدل کمزورے وی۔ نو بدن کار نشی کولے۔ لکه د کافرانو څومره بدنی او مالی طاقتونه وی۔ لیکن صحیح مؤمنانو ته نشی ټینګیدے، لکه د صحابه کرامو رضی الله عنهم واقعات مشهور دی۔

٨ – **اتم**: دَ ګناه دَ وجے نه انسان د ډیرو نیکیو نه محروم شی۔ چه هره نیکی د ټولے دنیانه بهتره وی۔ مثلاً سړے فلم ته لاړ شی، نو مونځ ترے قضا شی، او دَ ذکر نه غافله شی۔ دَ غلا چل زده کړی، دَ زنا چَل زده کړی۔ مال ئے ځایه خرچ شی، وخت عبث تیر شی۔ دارنګه تهٔ په کښ فکر اوکړه چه څومره ضررونه دی؟ انسان د خپلے خوشحالئ کوشش کوی، او حال دادے چه ځان هلاکوی۔

٩ – **نهم**: ګناه دَ عمر او دَ رزق دَ کموالی سبب دے۔ او نیکی دَ عمر او دَ رزق دَ ډیروالی سبب دے۔ لکه په حدیث د ابن ماجه کښ راځی: «عمر لره صرف نیکی زیاتوی، او

تقدیر لره صرف دعا رد کوی »۔الحدیث۔

بیا دلته په ډیروالی د عمر کښ د علماؤ درې رائې دی:

بعض فرمائی: دَ عمر دَ ډیر والی نه مراد دَ خیر او برکت ډیروالې دې۔ یعنی عمر به لږ وی، اوفائدې او طاعتونه به په کښ ډیروی۔

دویم دا چه: مراد دَ ډیر والی د عمر نه حقیقةً ډیروالې دې۔الله د هر شیٔ دپاره اسباب مقرر کړی وی، لکه د صحت، مرض، غِنیٰ، فقر دپاره ئې چه اسباب مقرر کړی دی۔

دریم قول دادې: چه اعلیٰ ژوند هغه دې چه د انسان زړهٔ په کښ دَ الله پاك سره تړلې وی۔ او د هغهٔ سره په کمال درجه کښ محبت وی۔ چه دَ هغه محبت په مقابله کښ هیڅ شې نهٔ غوره کوی۔نو کله چه انسان په معصیت او نافرمانیٔ کښ اخته شی، نو دې مړ دې، او عمرئې ختم دې۔ دې وجې نه کافرانو ته الله پاك مړی وئیلی دی۔

لنډه داشوه چه عمر دَ انسان دَ ژوند مُودې ته وائی۔ او ژوند هغه دې چه اِنسان پکښ د الله سره پوره محبت اوتعلق ساتی، او د هغهٔ رضا په هر شی غوره کوی۔ اود

گناه په وجه دا حال ختمیږی۔

۱۰ – **لسم**: د گناه نه گناه پیدا کیږی۔ بیا انسان ترې نهٔ شی وتلې۔ بعض علماؤ وئیلی دی چه:

إِنَّ مِنْ عُقُوْبَةِ السَّيِّئَةِ السَّيِّئَةُ بَعْدَهَا.

(د گناه یو عذاب دادې چه دَ بلې گناه توفیق اِنسان ته ملاویږی)۔

اونیکی ددې خلاف ده۔ تردې چه په بعضِ اِنسانانو کښ بیا دا گناهونه کلك شی۔ کهٔ د نیکیٔ ځائې ته راشی۔ یا ورته څوك د دین خبره کوی، نو تنگ شی۔ او همدارنگه بعضِ نیکان خلق د گناه په ځائې کښ تنگیږی۔ لکه مَهې چه دَ اوبونه لرې شی۔تردې چه بعضِ گناهونو کښ هیڅ خوند نهٔ وی۔ لیکن د هغهٔ زړهٔ په نیکیٔ تنگیږی، نو ځکه هغه گناه کوی۔ په بل شی ئې ساعت نهٔ تیریږی۔

۱۱ – **یولسم**: او دَ ویرې خبره خو داده چه د گناه په وجه دَ زړهٔ نه اِراده د توبې کمزورې کیږی۔ تردې چه هغه گناه ددهٔ عادت اوگرځی۔ نو بیا ورته هغه څهٔ گناه نهٔ ښکاری، هسې په خولهٔ به توبې ډیرې اوباسی، او زړهٔ کښ بهٔئې اِراده هم د هغه کار وی۔ کهٔ زنکدن راشی، نو هم توبه

نهٔ اوباسی. او الله پاك بیا توفیق هم نهٔ ورکوی. وجه دا ده چه ګناهونه دَ مخکنیو خلقو میراث دے، مثلًا هلکانو ته راتلل دا میراث د قوم لوط دے. او ناپ تول کښ کمے کول دا میراث دَ قومِ شعیب دے. او فسادونه اولوئی کول دَ فرعونیانو میراث دے. او تکبر او تجبر کول دَ قومِ هود میراث دے. او همدارنګه نور واخله.

اوپه دے ګناهونو هغویٔ الله هلاك کړی دی. نو کیدے شی چه الله هم دغه عذاب په دے نافرمان بنده راولی. ځکه چه دهٔ هم د هغویٔ جامے آغوستی دی.

لکه په مسند احمد کښ دَ ابن دینار قول دے: چه « الله بعضِ نبیانو ته وحی اوکړه، چه خپل قوم ته اووایه چه زما د دشمنانو نو په ځائے کښ مهٔ داخلیږئ او دَ هغویٔ لباس مکوئ، او د هغویٔ پشان سورلی مکوئ. او د هغویٔ پشان خوراك مهٔ کوئ. کنی نو تاسو به هم زما دشمنان جوړ شئ ».

بل حدیث کښ دا جمله راغلے ده:

مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ.

« څوك چه دَ چاسره ځان مشابه کوی، هغه به دَ هغویٔ

سره وی په آخرت کښ ».

(مسند احمد).

۱۲ - **دولسم**: دَ ګناه په وجه انسان د الله په نیز ذلیل اوسپك وی. او د الله د نظر دَ رحمت نه غورزیدلے وی. حسن بصری یوه عجیبه خبره کړے ده:

هَانُوا عَلَيْهِ فَعَصَوْهُ وَلَوْ عَزُّوا عَلَيْهِ لَعَصَمَهُمْ.

(دا مجرمان په الله سپك دی، ځکه الله دَ نافرمانئ توفیق ورکړو. او که چرته د الله په نیز عزت مند وے، نو الله به بچ کړی وے).

او کله چه یو انسان الله پاك سپك کړی، نو:

فَمَا لَهُ مِنْ مُّكْرِمٍ.

نو څوك به عزت ورکړی؟ یعنی هیڅوك عزت ورکونکے بیا نشته. اګرکهٔ خلق ئے تعظیم او توقیر کوی دَ وجے د خوف دَ هغهٔ د شر نه. یا د څهٔ لالچ په وجه. لیکن کله چه هغه ختم شی یا دے غائب شی، نو بیائے دشمن وی، او زړهٔ کښ ئے سپك ګنړی.

۱۳ - **دیارلسم**: بنده چه کله نافرمانی کوی نو ګناه بیا ورته سپکه او وړه ښکاری. او کله چه اِنسان ګناه وړه

اوګنړی، نو دے هلاك شۀ. حدیث کښې راځی : منافق نه خپل ګناهونه داسے ښکاری لکه مچ په پوزه کینی، نو دے ئے په اِشارے سره پاځوی، هیڅ پرواه پرے نکوی.
(رواه البخاری عن ابن مسعود رضی الله عنه).

څوارلسم : نور خلق او حیوانات ګنهګارته خیرے کوی، ځکه چه هغوئ ته دده په وجه نقصان رسی.

ابو هریره رضی الله عنه فرمائی :

إِنَّ الْحُبَارٰى لَتَمُوْتُ فِيْ وَكْرِهَا مِنْ ظُلْمِ الظَّالِمِ.

(زانړی یا ځراړے په خپلو جالو کښې مری، دَ وجے دَ ګناه د مجرم نه).

مجاهدؒ فرمائی : حیوانات په نافرمانو خلقو لعنتونه وائی. ځکه چه قحطونه دَ انسانانو د ګناه په وجه راځی.

عکرمهؒ فرمائی : دَ زمکے ځناور تردے چه ګونګټئ او لړمانان وائی چه باران زمونږ نه بند شو په سبب د ګناه د انسان. پس په ګنهګار باندے بے ګناه مخلوق لعنت وائی.

۱۵ – **پنځلسم** : د ګناه نه ذلت پیدا کیږی. ځکه چه عزت خو په طاعت دَ الله تعالیٰ کښې دے.

قرآن پاك کښې راځی : فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلّٰهِ جَمِيْعًا. (فاطر).

څوك چه عزت غواړی نو د الله په طاعت سره دے طلب کړی ځکه چه عزت ټول د الله سره دے.

بعض سلفو به داسے دعا کوله :

اَللّٰهُمَّ اَعِزَّنِیْ بِطَاعَتِكَ وَلَا تُذِلَّنِیْ بِمَعْصِيَتِكَ.

اے الله ! ستا د طاعت په وجه عزت راکړه، او ستا د نافرمانئ په وجه مے مۀ ذلیله کوه.

دَ حسن بصریؒ یوه خبره هرسړی لره یادول پکار دی. ډیره مزیداره ده.

إِنَّهُمْ وَإِنْ طَقْطَقَتْ بِهِمُ الْبِغَالُ وَهَمْلَجَتْ بِهِمُ الْبَرَاذِيْنُ إِنَّ ذُلَّ الْمَعْصِيَةِ فِيْ رِقَابِهِمْ اَبَى اللّٰهُ إِلَّا اَنْ يُّذِلَّ مَنْ عَصَاهُ.

(نافرمان خلق اګرکۀ دوئ په قچرو په مزه روان وی او په ښۀ کره کره آسونو ناست وی، او هغه په تیزه روان وی، او ځمُ ځمُ کوی، مګر دَ ګناه چه کوم ذلت دے، هغه د دوئ څټونو پورے نښتے دے، الله خامخا خپل نافرمان ذلیله کوی).

لکه اوس اوګورئ دا مالداره سرمایه دار خلق چه کله نافرمان وی، نو ځو مره بد شکله بد اخلاق ذلیل وی. نو کۀ غریب نافرمان وی، هغۀ ته خو بیا څوك ګوری هم نۀ.

په دے خبره ژوندی زړهٔ والا پو هیږی۔

ابن مبارکؒ یو خو ډیر ښکلی شعرونه وئیلی دی:

رَأَیْتُ الذُّنُوْبَ تُمِیْتُ الْقُلُوْبَ
وَقَدْ یُوْرِثُ الذُّلَّ اِدْمَانُهَا

ما ګناهونه اولیدل چه زړهٔ مړ کوی، او ذلت پیدا کوی همیشه والے دَ ګناهونو۔

وَتَرْكُ الذُّنُوْبِ حَیَاةُ الْقُلُوْبِ
وَخَیْرٌ لِنَفْسِكَ عِصْیَانُهَا

او دَ ګناهونو پریښودل زړهٔ ژوندے کوی، او د نفس دپاره غوره شے دَ نفس نهٔ منل دی۔

وَهَلْ اَفْسَدَ الدِّیْنَ اِلَّا الْمُلُوْكُ
وَاَحْبَارُ سُوْءٍ وَرُهْبَانُهَا

دین چه خومره بادشاهانو او دنیا پرستو مُلایانو او عیش پرستو پیرانو خراب کړو۔ نو دومره بل چا نهٔ دے خراب کړے۔

۱۶ – **شپاړسم** : دا عصیان عقل هم خرابوی۔ ځکه چه عقل نور دے او ګناه تیارهٔ ده۔ نو بس نافرمان همیشه کم عقل وی۔ بے ځایه خبرے بے ځایه کارونه کوی۔

۱۷ – **اولسم** : دا وجه دَ مخکنیٔ وجے بیان دے :

علماؤ وئیلی دی، کوم انسان چه نافرمانی او عصیان کوی، نو دهغهٔ عقل ختم وی۔ ځکه چه کهٔ انسان فکر اوکړی، چه زهٔ خو الله پیدا کړے یم، د طاعت دپاره۔ او د هغهٔ په قبضه کښې یم۔ او هغه په ما خبر دے۔ او زهٔ دَ هغهٔ په کور کښې اوسیږم۔ او ملائکے راته ګوری۔ او قرآن مے منع کوی۔ او ایمان مے منع کوی۔ د مرګ واعظ موجود دے او اور د جهنم شته، او دا فکر ورسره اوکړی چه د ګناه په وجه د سړی نه په دے لړغوندے خوند باندے د دنیا اود آخرت ډیرے فائدے خرابے شی۔ نو بیا به چرته ګناه ته وړاندے نشی۔ اوکهٔ وړاندے کیږی سره ددے موانعو نه، نو هغه بے عقله او جاهل دے۔

۱۸ – **اتلسم** : د ګناه په وجه په زړهٔ زنګ راځی۔ لکه حدیث کښې راځی چه زړهٔ زنګین کیږی لکه وُسپنه۔

(الحدیث، مشکوة).

پس دَ زنګ نه پس بیا پرے طبع (ټاپه) راشی، بیا پرے نفل (جرنده) راشی۔ بیا پرے ختم (مهر) اوو هلے شی۔ نو بیا به ورته څوك هدایت اوکړی ؟ دا پنځه واړه خبرے په

قرآن کښ شته دے۔

۱۹ – **نولسم** : ما د خپل محبوب او متقي استاذ الشیخ عبد السلام (الله پاك دے د هغهٔ دنیا او آخرت روښانه کړی، او مونږ او هغه دِے الله په جنت کښ یو ځائے کړی، آمین) نه دَ مشکوٰة په درس کښ آوریدلی وو چه په قرآن او حدیث کښ الله او رسول (ﷺ) په څهٔ کارونو لعنتونه فرمائیلی دی۔ کهٔ سړے هغه راجمع کړی، نو پوره کتاب پرے لیکلے کیږی۔ نو زما زړهٔ کښ دَ هغهٔ خبره وه۔ نو کله چه الله پاك ددے رسالے د لیکلو توفیق راکړو، نو هغه خبره د خپل محبوب استاذ رایاده شوه۔

په حدیث کښ په خال لګونکی او څوك چه دَ هغے طلب کوی، او همدارنګه په هغه ښځه چه په خپل سر کښ پردی ویختهٔ لګوی، او په هغه ښځه چه هغه ئے ورله لګوی، او په هغه ښځه چه دَ خپلو وروځو نه ویښتهٔ اوباسی، او په هغه ښځه چه په سو هان سره خپل غاښونه نری کوی، او په هغه ښځه چه دے له د زینت دپاره ویښتانه تیرهٔ کولے شی۔ په دے ټولو باندے د الله او د رسول (ﷺ) لعنت دے۔

دغه شان په سود خور او په هغه چا چه په بل د سود مال خوروی، او ددے په لیکونکی او ددے په ګواه باندے لعنت وئیلے شوے۔ دارنګه په مُحَلِّلُ او مُحَلَّلُ لَهٗ باندے لعنت راغلے۔ مُحلِل هغه چاته وائی چه طلاقه شوے ښځه یوه شپے دپاره په نکاح واخلی۔ او وعده اوکړی چه سَحر به ئے طلاقوم۔ دے دپاره چه اولنی خاوند ته حلاله شی۔ نو دهٔ ته مُحلِل وائی۔ او اولنی خاوند ته مُحلَل لَهٗ وائی۔

اودغه شان په غلهٔ سړی باندے لعنت راغلے دے۔ او په شراب خور او په ورکونکی باندے او په نچوړونکی باندے او په خرڅوونکی او اخستونکی او دَ هغے پیسے خوړونکی باندے اوپه باروُونکی او په هغه چا باندے چاکره چه دا شراب اوړلے شی، په دے ټولو باندے لعنت وئیلے شوے۔

دارنګه حدیث کښ لعنت په هغه چا راغلے چه د زمکے نشانے ورانوی، او د هغے حدود او پُلے خرابوی۔ او څوك چه په مور پلار لعنت وائی۔ او لعنتی دے هغه کس چه د ژوندی حیوان نه نښه جوړه کړی۔ اوبیائے وُلی۔ او په هغه سړی لعنت دے چه ځان د ښځو سره مشابه کوی په لباس،

رفتار گفتار وغیره کښې.

او دغه شان په هغه ښځه باندې لعنت دې چه هغه د سړو سره ځان مشابه کوی په لباس، رفتن خفتن گفتن وغیره کښې. او هغه څوك لعنتی دې چه دَ الله نه سیوا دَ بل چا په نوم ذبح اوکړی. لکه خلق پیر بابا وغیره ته گډان بوزی، د هغې خوراك حرام دې. کۀ چا داسې کار اوکړو، نو هغه مُشرك دې. د علماؤ نه ددې تحقیق اوکړئ.

او په بدعتی سړی باندې لعنت راغلې، او په هغه چا چه بدعتی ته ځائې ورکوی په کور یا مسجد یا په یو مجلس کښې. اَعَاذَنَا اللهُ مِنهُ.

او په تصویرونو والو باندې لعنت دې، کۀ جُثه لری اوکۀ نۀ لری. دا مصیبت خو اوس دومره زیات شوې چه هیڅ حد ئې نشته. دا لا څۀ کوې، د بربنډو ښځو فتوان هم پکښې شته. الله دې مونږ د داسې خلقو نه زر زر جدا کړی. آمین! او په هغه کس لعنت دې چه د قومِ لوط عمل کوی، او څوك چه مور پلار ته کنځل کوی، او څوك چه د ړوند سړی نه لار غلطوی. همدارنګه د ناپوهه سړی نه صحیح دین پټوی.

او څوك چه حیواناتو سره بد فعلی کوی. او څوك چه حیوانات په مخ باندې داغی. او څوك چه مسلمان ته ضرر ورکوی، یا پرې څۀ مکر او دهوکه کوی. او په هغه ښځو لعنت دې چه زیارتونو له ځی، او هغه کسان چه په مقبره کښې جوماتونه جوړوی. او هغه کسان چه په قبرونو شمعې ډیوې بلوی. او هغه څوك چه د ښځې او د خاوند ترمینځ بې اتفاقی پیدا کوی. دغه شان د غلام او دَ مالك ترمینځه تعلق خرابوی.

او هغه څوك چه ښځې سره په شا طرف کښې کور والې کوی. یعنی په دُبر کښې ورسره جماع کوی. او هغه ښځه چه خاوند ورته اووائی چه ماسره یو ځائې سمله، او هغه جدا شپه تیره کړی تر سَحَره ملائك پرې لعنت وائی.

او څوك چه بل ته خپل نسبت کوی سیوا د پلار خپل نه. یعنی پلار ئې یَو وی او نسبت بل ته کوی چه زۀ د فلانی ځوئې یم. لکه دا صاحبِ منصب والا خلق داسې کوی. او څوك چه مسلمان ته وسله خوزوی یعنی اشارې ورته پرې کوی.

او څوك چه صحابه کرامو – رضی الله عنهم اجمعین –

پسے خبرے کوی۔ لکه بعضِ ظالمان د عثمان رضی الله
عنه او دَ معاویه رضی الله عنه او نورو صحابه کرامو سره
بغض لری۔ او طعنونه پرے وائی۔ لکه شیعه ګان او
رافضیان خلق شو۔

او همدارنګه رشوت خوړونکی او ورکونکی او څوك
چه ددے وکالت کوی، دا ټول لعنتیان دی۔

د الله تعالیٰ لعنت او دَ ملائکو لعنت دے په دوئ باندے۔

(رواه البخاری ومسلم والنسائی وأبوداود والترمذی ومالك
والدارمی وابن ماجه وغیرهم).

او قرآن کریم کښې الله تعالیٰ په مفسد سړی او صله
رحمی قطع کونکی باندے لعنت وئیلے دے۔ دارنګه څوك
چه الله او رسول ته ضرر ورکوی، او چه حق پټوی، او د
پاکدامنو ښځو پسے خبرے کوی۔ او څوك چه د کافرو دین
او طریقے او اخلاقو ته ښهٔ وائی دَ مؤمنانو د دین او دَ طریقے
نه۔ (سورة احزاب، البقرة، النساء، النور).

۲۰ – **شلم** : دَ ګناه په وجه انسان د نیکانو خصوصاً دَ
نبی کریم ﷺ او دَ ملائکو دَ دُعاء نه محرومیږی۔ ځکه چه
مانځه کښې مونږ وایو۔ وَعَلٰی عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِیْنَ.

ودَالله په نیکانو بندګانو دِے سلام او رحمت وی۔

اودَسورت مؤمن په آیت نمبر (۶، ۷، ۹) کښې راځی چه
ملائك دعا غواړی، نیکانو توبه ویستونکو دپاره۔

۲۱ - **یویشتم** : بخاری شریف کښې یو اوږد حدیث
راغلی خو زهٔ د هغے نه مختصرے جملے راخلم۔

نبی ﷺ فرمائی: « زهٔ په خوب کښې ملائکو آسمان ته
بوتلم۔ نو هلته یو سړے پروت وو۔ او بل سړی به لوئے
کاڼړے را واخستهٔ، او دا سر به ئے ورله ذره ذره کړو، بیابه
جوړ شو، بیابه ئے داسے اوکړو۔ دا سړے قرآن والا وو، چه
هغه ئے زده کړے وو، او بیائے نهٔ راخستهٔ۔ او فرض مونځ به
ئے هم نهٔ کولو۔

بیائے بل سړے اولیدهٔ چه خولهٔ ئے تر غوږونو پورے
څیرلے شوه۔ دغه شان سپیږمے او سترګے ئے تر شته پورے
څیرلے شوے۔ بیابه جوړے شوے۔ دا عذاب تر قیامته
پورے جاری وو۔ دا دروغژن سړے وو۔

اوبیائے په تنور کښې بربنډ سړی او ښځے اولیدل چه اور
سیزلی وو۔ چغے ئے وهلے۔ دا زنا کار خلق وو۔

بیائے یو سړے اولیدهٔ چه د وینے پشان سور نهر کښې ئے

لامبو وهله. کله به چه غاړے ته راغلو، نو بل سړی به په خولهٔ په کانړی ویشتهٔ خولهٔ به ئے ورله د کانړو ډکه کړه، بیابه واپس شهٔ. دا سود خور وو ». الحدیث.

۲۲ - **دوه یشتم** : د گناهونو په وجه زمکه کښ قِسما قِسم فسادونه پیدا کیږی په اوبو کښ، هواء گانو کښ، میوو کښ. قرآن کریم کښ دی :

﴿ ظَهَرَ الْفَسَادُ فِی الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا کَسَبَتْ اَیْدِی النَّاسِ ﴾.

(په اوچه او په دریاب کښ دَ خلقو دَ گناهونو په وجه فساد ښکاره شوے).

د گناه په وجه زلزلے راځی، او خسف (په زمکه ننوتل) راځی، اومَسُخ (شکل ورانیدل) راځی، لکه په ثمودیانو او بنی اسرائیلو باندے الله راوستی وو.

مسند احمد کښ یوه خبره نقل شوے ده چه د بنی امیه په خزانو کښ دَ غنم دانه راوتے وه چه د کهجورے د هډوکی هومره غټه وه. او په کاغذ کښ ورسره دا لیکل شوی وو چه داسے غنم به دَ عدل په زمانه کښ کیدل.

۲۳ - **دریشتم** : بعضِ عذابونه د گناه دادی چه د انسان د زړهٔ نه جوش د غیرت اوځی. او غیرت خو ډیر

ډیر ضروری شے دے. دے وجے نه بهتر سړے هغه دے چه ډیر غیرتی وی. نافرمان غیرتی نشی کیدے. لکه ورکوریٔ دا مالدار خلق چه ښځے او لونړه ئے په بازارونو او په چمندونو کښ بے پردے گرځی. کور کښ ئے ورته تی وی لگیدلے وی. پردی بے حیاء او بربنډ سړی پکښ راځی.

او بعضِ خلق خپلے ښځے فلمونو ته هم ورولی چه هلته ډیر غلط کارونه کیږی چه د هغے د بیان دا ځائے نهٔ دے. اوس خو هر کور کښ ډشونه لگیدلی دی او دَ هریو کور نه سینما جوړه شوے ده.

غرض دا چه دَ گناه په وجه دَ انسان نه حیاء او غیرت ځی، دے وجے نه رسول الله ﷺ د ټولو نه زیات غیرتی وو. او الله د ټول مخلوق نه زیات غیرتی دے. دے وجے نه ئے فواحش او بدکارونه حرام کړی دی.

لیکن غیرت په دوه قِسمه دے : بعضِ محبوب او بعضِ مبغوض وی.

هغه چه الله ته خوښ نهٔ دے. هغه غیرت کول دی په غیر دَ ځهٔ شك نه په بل چا. (مشکوٰة).

مقصد دا شهٔ چه گناهونه ډیرشی، نو غیرت په اهل او

اولاد او په عـامـو خـلقو باندے ختم شی۔ بیا هغه ناروا چه ددۀ ښـځـه ئے کوی، سرتور سر بازار ته ځی، دے ورته ځانله وائی۔ داسے مقام ته چه انسان اورسیږی، نو هغه هلاکت ته اورسیدۀ۔

دا لا څـۀ کـوے، بـعـضِ خـلـق نـاروا ظلم فواحش نورونه ښائسته کوی۔ او حکم ورته کوی، چه داسے اوکړه۔

حـدیـث کـښ ځـکه فرمائی : چه دَیُوث سړے به جنت ته نـۀ ځی۔ نو معلومه شوه چه دین په اصل کښ ټول غیرت دے۔ چا کښ چه غیرت نۀ وی، نو هغه بے دینه دے۔ غیرت دَ زړۀ حفاظت کوی، نو اندامونه خپله محفوظ شی د ټولو ناروااوو نه۔

٢٤ – **څلیرشتم** : د گناه په وجه حیاء ختمیږی۔ چه دا دَ زړۀ غذا او دَ هر خیر جرړه ده۔ حدیث کښ راځی :

اَلْحَیَاءُ خَیْرٌ کُلُّهٗ.

حیاء ټول خیر خیر دے۔

بل حدیث کښ راځی : چه د ټولو پیغمبرانو نه دا حدیث خلقو یاد کړے دے چه :

اِذَا لَمْ تَسْتَحْیِ فَاصْنَعْ مَاشِئْتَ.

کله چه حیاء در کښ نۀ وی نو کوه چه څۀ دے خوښه وی۔

نو کله چه انسان بے حیاء شی نو کۀ خلق ددۀ په بد عمل خبر شی، دے نۀ خفه کیږی۔ بلکه خلقو ته په خپله حالونه بیانوی چه مـا داسے اوکړل۔ پس بے حیا سړے مړے او تباه دے۔

٢٥ – لـوئے ضرر د گناه دادے چه د الله عظمت ددۀ په زړۀ کښ کمَوی۔ کۀ ددۀ خوښه وی اوکۀ نه۔ کۀ د الله عظمت او وقار زړۀ تـه راشی، نـو هغه به چرے هم د الله پاك مخالفت نکوی۔

٢٦ – دَ گـنـهـگـار مهابت، عـظـمت، الله تعالیٰ د خلقو د زړونو نـه اوبـاسی، پـه خـلـقو سپك شی، ټوقے ورپورے کوی۔ دا یاد لره چه څومره څومره دَ الله تعظیم کوی دومره به خلق ددۀ تعظیم کوی۔ څومره چه الله نه یِره کوی، دومره به ددۀ نه خلق یریږی۔ څـومـره چـه د الله سره مینه لری، دومره به ددۀ سره خلق مینه کوی۔

دا نشی کیدے چه دے دِے د الله حقوق، تعظیم او اوامر اونواهی ضائع کوی۔ او دے دِے خلقو ته ښۀ ښکاری۔ کَلَّا وَحَاشَا۔

﴿ وَمَنْ يُهِنِ اللهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُّكْرِمٍ ﴾. (الحج : ١٨).

(چالره چه الله سپك كړي، هغهٔ لره څوك عزت وركونكے نشته).

٢٧ - دَ نافرمانئ په وجه الله انسان پريږدي، او يروي ئې. لكه قرآن كريم كښ راځي :

﴿ وَلَا تَكُوْنُوْا كَالَّذِيْنَ نَسُوا اللهَ فَاَنْسَاهُمْ اَنْفُسَهُمْ اُولٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُوْنَ ﴾. الحشر : ١٨، ١٩.

(اے ايمان والو ! د الله نه ويره كوئ او د هغه كسانو په شان مهٔ كيږئ چه الله ئے هير كړے دے، پس الله د دوئ نه خپل نفسونه هير كړل).

يعنى خپل ځان له به څهٔ فائده ورنكړي.

نو هر گنهگار خپل ځان او خپل وخت مهمل كونكے دے. د الله د ذكر نه غافل وي، او په ناروا ووئے سر وي. د آخرت فائده ئے هم اونهٔ كړه او د دنيا هم.

٢٨ - لوئے مصيبت دادے چه انسان ځان هير كړي، او دَ آخرت څهٔ برخه او حصه وانخلي. او الله ترے پاتے شي. او نور څهٔ واخلي.

مِنْ كُلِّ شَيْئٍ اِذَا ضَيَّعْتَهُ عِوَضٌ

وَمَا مِنَ اللهِ اِنْ ضَيَّعْتَهُ عِوَضٌ

د هر شئ د ختميدو روستو څهٔ بدل وي. ليكن كهٔ الله نرے نه لاړو، او تعلق ورسره قائم نهٔ شهٔ، نو هيڅ عوض او بدل د الله نشته چه څهٔ به درله اوكړي.

٢٩ - گناه سړے د دائرے دَ احسان نه خارجوي.

دَ احسان معنىٰ ده : اَنْ تَعْبُدَ اللهَ كَاَنَّكَ تَرَاهُ.

د الله عبادت كول په داسے طريقه گويا تهٔ الله وينے، او يا داچه دا گمان اوكړے چه الله تعالىٰ ماته گوري.

نو كله چه دا يقين جوړ شي چه الله مخامخ دے زهٔ ورته گورم. او هغه ماته گوري. چرے به بيا گناه ته نزدے نشي. ليكن گناهونه چه كله ډير شي، نو د انسان دا فكر ختم شي چه گنے الله ماته گوري، غافل شي. نو د محسنينو چه كومه درجه اوثواب دے هغه د دهٔ نه ضائع شي.

٣٠ - بل د گناهونو اثر دادے چه زړهٔ دَ سَيرِ اِلَى اللهِ نه منع كوي. ځكه چه زړهٔ چه مزل كوي په طاقت خپل سره كوي. او گناه د زړهٔ طاقت يا بيخي ختموي يا زړهٔ مريض كوي. نو په دواړو صورتونو كښ الله ته نشي رسيدے. بلكه دهٔ ته هم حُزن، عجز، كسل، بزدلي، بخل، قرضدارے

کیدل راشی۔ او ددے صفاتو نه نبی ﷺ پناه غوښتلے ده۔

۳۱ – ګناهونه نعمتونه ختموی۔ او عذابونه نازلوی۔

لکه علی رضی الله عنه فرمائی :

مَا نَزَلَ بَلَاءٌ اِلَّا بِذَنْبٍ وَلَا رُفِعَ اِلَّا بِتَوْبَةٍ.

(مصیبت نهٔ راځی مګر د ګناه په وجه، او نهٔ پورته کیږی مګر په توبے سره)۔

قرآن کریم کښې راځی چه کوم مصیبت تاسو ته اورسیږی، دا ستاسو د ګناه د وجے نه دے۔

یو شعر کښې راځی :

إِذَا كُنْتَ فِيْ نِعْمَةٍ فَارْعَهَا ○ فَإِنَّ الذُّنُوْبَ تُزِيْلُ النِّعَمْ

(کله چه یو نعمت تاسره وی، نو دَ هغے خیال ساته (یا دَ هغے نه یریږه) ځکه چه ګناهونه نعمتونه ختموی)۔

وَحُطْهَا بِطَاعَةِ رَبِّ الْعِبَادِ ○ فَرَبُّ الْعِبَادِ سَرِيْعُ النِّقَمْ

(لرے کړه په طاعت د الله سره ګناهونه، ځکه چه الله ډیر جلت بدله اخستونکے دے)۔

۳۲ – دَ ګناهونو په وجه الله د سړی په زړهٔ کښې رُعب او یره اچوی، نو همیشه یریږی۔

الله پاك ددے په سبب وحشت په زړهٔ کښې اچوی۔ د خلقو

نه لرے، د الله نه لرے، د خپل نفس نه تنګ۔ دا ډیر سخت حالت وی۔ خو هغه څوك پوهیږی چه ژوندے وی۔ د وحشت اصلی سبب غفلت عَنِ الله دے۔ د هغے نه روستو یا پرده پیدا شی۔ پس بیا سړے په شرك یا کفر وغیره کښې ځنه شی۔ اَعَاذَنَا اللّٰهُ مِنْ ذٰلِكَ.

۳۳ – ګناهونه زړهٔ بیماروی او د صحت نه ئے اوباسی مرض طرفته۔ پس همیشه مریض وی۔ هیڅ غذا ورته فائده نهٔ ورکوی۔ پس د زړهٔ مرض نهٔ پیدا کیږی مګر د ګناه د وجے نه۔ پس زړهٔ نهٔ جوړیږی مګر په پریخودلو د ګناهونو سره۔ ځکه چه سَائِرُوْنَ اِلَى الله (الله ته تلونکی خلق) وائی چه زړونه خپل مقصد ته نهٔ رسیږی مګر په تعلق بِالله سره۔ او الله سره تعلق نشی کیدے، مګر چه کله جوړ وی۔ او جوړیدے نشی مګر په ترك د ګناهونو سره۔ او د خواهش نه په خلاف کولو سره۔

پس دنیا کښې چه انسان ځان د خواهش نه بچ کړی، نو د دغهٔ قبر او دُنیا او آخرت ټول ښهٔ شو۔ لکه چه قرآن کریم فرمائی :

﴿اِنَّ الْاَبْرَارَ لَفِيْ نَعِيْمٍ﴾

قَالَ ابْنُ الْقَيِّمِ : فِي الدُّنْيَا وَالْبَرْزَخِ وَالْحَشْرِ.

(نیکان خلق به په نعمتونو کښ وی۔ ابن قیمؒ فرمائی: په دنیا او په قبر او په حشر تولو کښ به په نعمتونو کښ وی)۔

لکه د علماؤ او نیکانو خلقو نه نقل دی چه کۀ جنتیان په داسے خوشحالئ کښ وی لکه زۀ چه خوشحاله یم، نو دوئ خو به په ډیرو مزو کښ وی۔

او بعضِ وائی : کۀ دے بادشاهانو او وزیرانو ته زمونږ د حال پته اولگی، نو په تورو سره به ئے مونږ سره جنگ کړے وے په هغے۔

او همدارنگه په دنیا کښ جنت ته ځوك لاړ نشۀ، نو هغه آخرت هم کښ جنت ته نشی تلے۔

حاصل دا چه : په گناهونو سره بیماری او غم راځی۔ او په طاعت سره صحت اوشحالی راځی۔

۳۵ – د گناهونو په وجه بصیرتِ قلبی ختمیږی۔ او لارے د علم بندیږی۔ او د هدایت چه کومے لارے او مواد دی هغه ختمیږی۔ دے وجے نه امام مالكؒ امام شافعیؒ ته اوفرمائیل : په تا باندے الله تعالیٰ یو نور اچولے دے، نو د

گناهونو په ظلمت سره ئے مۀ مړ کوه۔

او نورِ قلبی رو رو ختمیږی، تردے چه زړۀ تك تور شی۔ نو زړۀ تیارۀ، قبر تیارۀ، حشر کښ تیارۀ۔

۳٦ - او بعضِ د عقوباتو د گناهونو نه دا هم ده چه بدئ سره نفس د انسان سپکیږی، وړیږی۔ لکه په طاعت سره غټیږی او لوئیږی۔ لکه الله تعالیٰ فرمائی :

قَدْ اَفْلَحَ مَنْ زَكّٰهَا وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسّٰهَا.

(کامیاب دے هغه کس چه خپل نفس ئے پاك کړو۔ او عظمت ئے ورکړو په اطاعت د الله۔ او تاوانی دے هغه کس چه ځان ئے سپك کړو او پټ ئے کړو په معصیت د الله سره)۔

پس طاعت نفس غټوی او مشرف کوی۔ او معصیت نفس سپکوی او ذلیل کوی ئے۔

۳۷ - دَ گناه په وجه انسان په قید د شیطان کښ وی او د خواهشاتو کښ وی۔ پس دا همیشه جیلی وی، او دا طریقه ده چه کوم سړے سخت دشمن گیر کړی نو هغه ډیر خفه وی۔ او د خواهش قید ډیر تنگ وی۔ او د شهوت قید ډیر سخت وی۔ الله ته سړے نۀ پریږدی۔ د قیامت تیارئ ته ئے نۀ پریږدی۔

او دا یاد لره چه کله زړهٔ قیدی شی، نو مختلف آفتونه ورتـه راځـی۔ ځـکـه چـه د زړهٔ مثـال دَ مـارغـهٔ پشان دے۔ خـو مره چه بره ځی، نو هو مره محفوظ وی۔ او څومره چه ښکتـه کیـږی، هـو مره پـه آفتـونو کښی ګیرېږی۔ حدیث کښی راځی۔

اَلشَّيْطَانُ ذِئْبُ الْإِنْسَانِ.

(شیطان د انسان شرمخ دے)۔

یعـنـی لـکـه یوه ګډه وی مثلًا، او د هغے څوك شپونکے ساتونکے نهٔ وی، نو شرمخ ئے ماتوی۔

دارنګه کوم زړهٔ چه د الله په حفاظت کښی نهٔ وی، نو هغه شیطان تباه کوی۔ او الله ئے په تقویٰ سره حفاظت کوی۔

خلاصه دا چه څومره زړهٔ نزدے وی الله ته، هغه به بچ وی۔ او څومره چه لرے وی هغه به مصیبت زده وی۔

او د لرے والی ډیرے مرتبے دی۔

اول : غفلت۔

بیا معصیت۔

بیا بدعت۔

بیا منافقت۔

بیا دَ الله سره شراکت۔ او دا دے سبب دَ هلاکت۔

الله دے مونږ په خپل قدرت سره بچ کړی۔

۳۸ - معصیت (نافرمانی) دَ قدر، عزت او کرامت دَ ساقطیدو سبب دے۔ ځکه چه الله ته اکرم الخلق متقیان دی۔ لکه په قرآن کریم کښی راځی۔ بس تقویٰ سبب دَ رفعتِ ذکر او د کرامت ده۔ لکه الله د انبیاؤ ذکر اوچت کړے دے۔ قرآن کریم کښی سورتِ انشراح کښی اوصفت کښی راځی۔ نو څوك چه د هغوئ تابع وی، الله به ئے په خلقو کښی اوچت او مشهور کړی په ښهٔ صفت سره۔

۳۹ - ګناه د سړی نه ښهٔ نومونه سلب کوی۔

مثلًا اوسه پورے به ورته مؤمن، متقی، نیك، عابد، صالح، پاك رجوع والا وئیلے کیدهٔ۔ اوس به ورته کافر، مشرك، ظالم، غل، زناکار، لوطی، قاتل، مفسد، خبیث وئیلے کیږی۔ نو انسان له ښهٔ نومونه حاصلول پکار دی۔

۴۰ - ګناه عقل کموی۔ لکه الله په قرآن کښی «اے د عقل خاوندانو» سره خطاب کوی۔ او د اخومره بے عقلی ده چه انسان د هغه الله نه نافرمانی کوی۔ کوم چه خالق، رازق، متصرف، بصیر، علیم، قهار ذات دے۔ او د جنت دَ

مزو او خوشحالو نه ځان محرومَوی. دا څومره ډیره بې
عقلی ده، دا دَ گناه په وجه پیدا شوه.

۴۱ – بعضِ د عقوباتو د معاصیو نه دادی چه مخلوق
په دې انسان زړوَر یږی. لکه د شیطان ورته د گمراه کولو
اراده اوشی. او کور والا، ښځه، بچی، خادمان او گاونډیان
هم پرې زړوَر شی. هر څوك هر قِسم خبرې ورته کوی. او
همدارنگ مشران د حکومت والا ورته هر قِسم تکلیفونه
ورکوی. دغه شان نفس پرې زوره ورشی، گناه طرفته ئې
راکاږی، نیکئ ته ئې نهٔ پریږدی. بس دا چه څومره په گناه
زړوَر وی، هغومره به پرې دا کسان زړوَر وی.

۴۲ – انسان سره نفس خیانت کوی. ولې کله چه سړې
په گناهونو کښې سخت شی. نو د آخرت د تیاریٔ دپاره
اراده د انسان د زړهٔ نه خارج شی. او دا د هلاکت سبب دې.
لکه الله فرمائی: چه « مهٔ کیږئ د هغه کسانو پشان چه
الله تعالیٰ ئې هیر کړې دې، نو دَ خپل ځانونو فائده هم الله د
دوئ نه هیره کړه ». (سورت حشر).

نو بس بیا ورته الله په خاتمه کښې هم توفیق نهٔ ورکوی.
او د بدې خاتمې دپاره علامات علماؤ خودلی دی. یو

بدعت او بل معصیت. او په گناهونو همیش والې، د یتیم
مال خوړل. دَ بدې خاتمې نه نهٔ یریدل.

لکه ابوالدرداء رضی الله عنه فرمائی: څوك چه د بدې
خاتمې نه نهٔ یریږی. نو د هغې عذاب دادې چه الله ورله
خاتمه خرابوی. (اعاذنا الله منه).

۴۳ – گناه زړهٔ ړندوی.

۴۴ – گناه د انسان دُشمن سره امداد کوی.

۴۵ – نعمتونه زائله کوی، او مصیبتونه راولی.

۴۶ – گناه دوستان لرې کوی. لکه ملائك لرې کیږی.
لکه حدیث کښې راغلی دی چه څوك دروغ اووائی نو
ملائك ترې یو میل وړاندې شی.

دا ټول خو عقوباتِ عقلیه دی.

او **عقوباتِ شرعیه** هم د گناه په وجه پیدا کیږی. لکه
لاس پریکول، رجم، کوړې ورکول، قصاص وغیره هم د
گناه په وجه وی.

بس مقصد دادې چه د ټولو معاصیو او گناهونو نه په
کوشش سره ځان بچ کول ضروری دی. فقط.

په **آخر** کښې دا خبره یادول پکار دی چه شرك دَ ټولو

گناهونو اصل او جرړه ده۔ کۀ شرك فی العبادة وی، اوكۀ فی الدعاء وی، اوكۀ شرك فی التصرفات وی، اوكۀ شرك فی العلم وی۔ اوكۀ فعلی وی، اوكۀ اعتقادی وی۔ داتول الله نۀ بخښی۔

قرآن فرمائیلی دی، د مشرك ذات پلیت دے، نو هغه په اور نۀ پاكيږی۔ نو ځكه به همیشه په اور كښې وی۔

د ګناهونو پيدا کيدو څلور اسباب

پوهه شه :

چه ګناهونه اكثر د څلورو شيانو نه پيدا كيږی۔

١ – اللحظات، يعنی كتل۔

٢ – الخطرات۔ يعنی سوچونه۔

٣ – اللفظات۔ يعنی خبرے۔

٤ – الخطوات۔ يعنی قدم اخستل۔

اللحظات :

بے ځائے نظر استعمالول : نو پردو محرماتو ته كتل قرآن او حديث منع كړی دی۔ او د هغے ضررونه ئے هم بيان كړی دی۔ لكه نظر د شيطان د غشو نه يو غشے دے زړۀ وژنی۔

مسند احمد)۔

دے نه زنا پيداكيږی، پردے حق ضائع كيږی۔ زړۀ مريض كيږی۔ حديث كښې راځی۔ « چا چه پردو محرماتو ته نظر اونۀ كړو دَ الله د ويرے نه، نو الله پاكه به ورته د ايمان خوند ورنصيب كړی »۔

دا څومره لويه خبره ده، كۀ څوك پو هيږی۔

اوكۀ سړے نظر اونۀ كړی محرماتو ته، نو په قرآن پاك به عمل راشی، اوكۀ سړے مِطلاق النظر شی، نظر كهلاؤ كړی هر چاته، نو د دائرے د متقيانو نه خارجيږی۔ او دا څومره د عذاب خبره ده۔ ځكه چه د جنت وعده د متقيانو سره شوے ده، (مريم : ٦٣)۔

دے باره كښې ښۀ كتاب دَ (بدئ نظرئ علاج) په نوم يو كتاب دے هغه اوګورئ۔

النظرات :

يعنی زړۀ كښې خرابی راوستل۔ بس دا د ګناهونو يوه جرړه ده۔ دے نه ارادے اوقصدونه دَ ګناه پيدا كيږی۔ پس فكر څلور قسمه وی۔ يو په فائده د دنيا كښې۔ دويم په دفع د ضرر دنيوی كښې۔ دريم په فوائدو دَ آخرت كښې۔ او

ځلورم په دفع د ضرر دَ آخرت کښې۔

پس انسان له پکار دی چه هغه فکر مخکښې کړی، چه په هغې کښې فائده ډیره وی، او بیائے وخت ختمیږی او ضروری وی۔ او خصوصًا په قرآن او حدیث کښې او په دلائلو د الله پاك کښې ډیر فکر پکار دے۔

اللفظات :

دَ خولے حفاظت ډیر ضروری دے، بس دا هم د جهنم سبب دے۔ لکه ما په دے یوه رساله لیکلے ده په عربیٔ ژبه کښې ده۔

حدیث کښې راځی چه د انسان ایمان نهٔ جوړیږی تر څو چه زړهٔ نهٔ وی جوړ شوے۔ او زړهٔ نهٔ جوړیږی تر څو چه ژبه نهٔ وی جوړه شوے۔

بل حدیث کښې راځی : انسان د فرج او د خولے په وجه اکثر اور ته ځی۔ او د حُسنِ خلق او د تقویٰ په وجه انسان جنت ته ځی۔

لنډه دا چه : دے باره کښې د وعید احادیث راغلی دی، چه سړے ئے واوری نو زهٔ وایم چه ډیر به خفه شی۔

الخطوات :

بے ځایه، بے فائدے گرځیدل۔ انسان چه چرته ځی، نو مخکښې دِے نیت کوی چه فلانی ځائے ته ځم څهٔ دپاره ؟ ځکه چه حدیث کښې راځی چه انسان ته نجات د دریے شیانو په وجه ملاویږی۔ (۱) دَ ژبے د حفاظت په وجه (۲) په کور کښې په کیناستلو (۳) او په گناه باندے دَ ژړلو په وجه۔

نو دا خبره معلومه شوه چه انسان د مصیبت او تکلیفونو نه په څهٔ بچ کیږی ؟ او د څهٔ په وجه په کښې واقع کیږی ؟

الله تعالیٰ دے مونږ ته دَ هر قِسم مصیبت نه نجات راکړی، اول د دُنیا د مصیبتونو نه، او بیا دَ آخرت د ټولو مصیبتونو نه۔ آمین ۔

علامه ابن القیم رحمه الله په زاد المعاد کښې د مصیبت یو څو علاجونه فرمائیلی دی، هغه دا چه کله مصیبت راشی، نو :

اول کلمهٔ استرجاع یعنی دا کلمه وئیل پکار دی : اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَیْهِ رَاجِعُوْنَ.

په دے کښې ډیرے فائدے دی۔

دویم دا چه : انسان دے دا فکر کوی چه زهٔ خو دَ الله تعالیٰ

مرئیے او غلام یم۔ او زما ټول واړۀ، بال بچ د الله دی، او دهغۀ مال دے۔ او مالك په خپل مال کښې تصرف کوی۔

دریم دا چه: د آخرت او د هغے مصیبتونه رایادول پکار دی، نو دا به ورته آسانیږی۔

څلورم دا چه: فکر دے اوکړی چه کۀ زۀ جزع فزع اوکړم، نو هیڅ به اونشی، او الله پاك به ناراضه شی۔

پنځمه دا چه دا فکر دے اوکړی، کۀ زۀ بے صبری اوکړم، نو دشمنان شیطانان به خوشحاله شی۔ نو د هغوئ خوشحالول نۀ دی پکار۔

اووم، په دے کښې دے فکر اوکړی چه په دے مصیبت څومره ثوابونه ملاویږی۔ چرته هغه رانه فوت نشی په سبب د بے صبرئ۔

اتم دا چه: دا فکر دے اوکړی، په حدیث کښې دی چه «څوك په مصیبت راضی شی، نو الله ترے راضی کیږی۔ او څوك چه نۀ راضی کیږی، نو د هغۀ نه الله پاك نۀ راضی کیږی»۔

بل دا چه زۀ صبر اونۀ کړم، نو اول آخر به ئے کوم، مجبوره به شم صبر ته۔ نو د اول سر نه ولے صبر اونۀ

کړم، چه د متقیانو په ډله کښې حساب شم۔ فقط۔

خبردارے: دَ مصیبتونو دَ علاج، دَ ګناهونو د ضررونو، دَ تعلق مع الله، دَ زړونو دَ صفائی او دَ تزکیة النفس په عنوان باندے زمونږ یو کتاب دے چه دَ هغے نوم دے: **الفوائد** – دوه جلده (عربی، پښتو، اردو) دَ هغے مطالعه کول پکار دی۔ په هغے کښې ددے پوره تفصیل موجود دے۔

وَ آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین.